

ИТАЛИЯ

„UOMINI E LIBRI“

бр. 73, март—април 1979, Милано

Известното миланско двумесечно списание за литературна критика и информация „Уomini e Libri“ продължава своите интересни анкети при участие на видни италиански и чуждестранни специалисти, които третират в широк научен план различни проблеми из областта на хуманистичното знание. В настоящия бр. 73 на „Уomini e Libri“ продължава анкетата на тема: „Семиология и литературна критика“, водена от Джовани Палмиери по въпросник от шест точки, първият от които гласи: „В какво се състои специфичният принос на семиологията в литературната критика? Отнася ли се просто до едно по-голямо внимание към езика на дадено произведение или до нещо повече?“ Вторият въпрос е: „Често се говори за „обективност“ (oggettività), каквато различните структурални методологии биха могли да гарантират в литературния анализ. Например руските формалисти си бяха поставили задачата да създадат една „наука на литературата“. Какво мислите в случая по това?“ Третият въпрос е: „Днес в много сектори на литературната семиология има стремеж към една преоценка на автора, смятан прочее като проводник на едно литературно послание. Какви са според вас качествата и границите на една критическа перспектива, която има за привилегия систематично-комуникативния аспект на литературата?“ Четвъртият въпрос е: „Смятате ли плодотворен опита за търсене на пресечна точка между семиологията и психоанализата, т. е. между науката за комуникация и науката за комуникация, или ако щете, за „инвертирана комуникация“, да се изразим с езика на Лакан?“ Петият въпрос е: „Семиология и психоанализа могат ли да намерят пресечна точка само в една философско-епистемологична перспектива или даже в литературната специфика, например що се отнася до проблемите на поетическия текст?“ Шестият въпрос е: „В литературната критика семиологията развива ли се в опозиция или в съ-

трудничество с филологията? Какво мислите за опитите (школа Павезе) за преосмисляне на филологията в семиотичен план и обратно?“

Твърде подробен отговор на поставените въпроси дава италианският учен проф. Умберто Еко, виден представител на структурализма в литературната наука. „Преди няколко години — пише Умберто Еко — реагирах по повод на една книга на Мария Корти и Чезаре Серге, озаглавена „Днешните методи на критиката в Италия“, като твърдах решително в статията си, че е невъзможна една семиология на литературата. Оттогава се извиха няколко факта, например фактът, че лингвистиката породила една лингвистика на текста, или по-широко, една семиотика на текста, която предложи средства (strumenti) за подстъп към текста. Затова бих искал да различа една семиология на текстовете и на литературни текстове от една литературна критика със семиологична постройка. . . Понастоящем работя над литературни текстове, като си служа в своя подстъп с термини на текстова семиотика. Ще публикувам книга с тези свои издирвания. Един от проблемите, който ме интересува, е отношението на текстово сътрудничество, посредством което читателят участва в семантичната актуализация на текста; като се предполага отношение на сътрудничество от страна на читателя, предполага се естествено, че се обръща внимание също на автора като такъв, който проектира това възможно сътрудничество. Във всеки случай аз се стремя, понеже търся текстови стратегии, към „дебиографицаре, деемпирицицаре, десиколоджицаре“. Не ме интересува авторът биографически, но авторът като начин в ролята на преподавател. . . Като сумира в няколко синтетични параграфа своето отношение към централния проблем, разбит в анкетния въпросник на „Уomini e Libri“ на няколко разяснителни текста, проф. Умберто Еко казва в един заключителен абзац: „Смятам във всеки случай, че филологията е един основен момент в семиологичния подстъп (approccio semiologico) към текстовете.“

Н. Д.

Литературният критик и есеист Ланфранко Орсини се спира в „преглед“ на сп. „Ил рагуaglio либраριο“, месечно издание за библиография и култура, на една бележита дата: стогодишнината от преподаването на големия италиански литературен историк и критик Франческо Де Санктис в Неаполския университет (1872—1877), като взема в същото време повод от публикуваните наскоро „Актове“ на състоялия се в Неапол конгрес на тема „Франческо Де Санктис и реализъм“. Инициативата по този повод е осъществена със сътрудничеството на значителен брой италиански и чуждестранни учени като Рене Уелек и Виторе Бранка, Джорджо Петроки и Марио Марти, Серджо Романьоли и Джорджо Барбери-Скуароти, Еторе Бонора и Джорджо Лути, Аугусто Дел Ноче и Денис Мак Смит, Антонио Вилани и Еторе Пасерин д'Ентревес. Конгресът е възбудил особено жив интерес сред участниците, между които са се развили оживени полемики.

„Актовете“ на конгреса, съставляващи два обемисти тома с около 1600 страници, издание на неаполското Издателство Джанини, представяват, по оценката на Ланфранко Орсини, внушителен сбор на модерните критически позиции около Де Санктис, и то върху една специфична тема, която е била не само постоянно страстно изследване и естетическа основа на големия критик, но е била, така да се каже, стожерът относно валидността и солидността на неговата крайно чувствителна проблематика към най-модерните културни и граждански моменти на неговото време.

Известно е схващането, което Франческо Де Санктис е имал за реализма: от Данте до Манцони той търси у писателя не материалната и механична „мимезис“ на реалността, нито абстрактния и мъгълва идеал, но, както много пъти се е изразявал, идеала, включен в реалното. Такъв беше — добавя Орсини —

големият реализъм на нашите класици, такава беше здравината и конкретността, и трайността на героите и на схващането на „Божествена комедия“ и на „Голениците“. Но в своята прочута реч през 1879 г. върху Зола и „Вертеп“, държана в неаполския Филологически клуб, Франческо Де Санктис изрази своето открито отношение, макар и не без резерви, към реализма или по-добре към натурализма на Зола, изявявайки се не само като крупен историк и критик на италианската литература, обхваната от възродителен дух, но и като войнстващ интелектуалец, разположен към настоящето със съзнанието за най-актуалните изисквания на една литература, която скланяше към окончателно оставяне на академизма и на класическата реторика, за да възприеме по-модерно отношение (което впрочем присъществуваше във всички най-крупни негови произведения и което Де Санктис показва релефно в своята „История“) — между общество и култура, между човек и писател, между гражданин и артист. Такъв е Десанктисовият реализъм. И този реализъм е в основата на самия негов стил като писател, както това са показали в първия том на „Актовете“ критическите етюди на Джулио Херцег и на Карло Алберто Мастрели върху синтактичните структури, върху езика и прозата на Де Санктис.

„Ще отбележим тук — казва Ланфранко Орсини — очерка на Уелек, който уточнява Десанктисовото понятие за реализма, това на Помпео Джанантонио върху концепциите за литературата като израз на обществото, на Джулиано Манакорда, който съпоставя Десанктисовите реалистични позиции с Маркс-Енгелсовите, становището на Марио Марти върху Де Санктис и Дантевия реализъм. Сборът текстове в „Актовете“ на конгреса ни предлагат една почти пълна панорама на отношенията между нашия най-голям критик и позитивизма, натурализма и веризма“ — пише в заключение Ланфранко Орсини.

Н. Д.